

## Verslag van de vergadering van de Statencommissie Bestuur, Europa en Middelen van 11 september 2017 in het Provinciehuis van Utrecht

### Voorzitters:

ir. H. IJssennagger

afwezig: mw. H.J. Keller

### Aanwezig:

De heer Van Beek (CvdK), mw. drs. M. Maasdam (gedeputeerde), mw. A.M.A. Pennarts (gedeputeerde), mw. mr. J. Verbeek-Nijhof (gedeputeerde), mw. F.M. Arissen LLB (PvdD), mw. A.C. Boelhouwer (GroenLinks), M.H.O. Boer (SP), B.M.H. de Brey (VVD), R.G.J. Dercksen (PVV), dhr. ir. H.P. van Essen (GroenLinks), A. Essousi (PvdA), mw. N. de Haan (ChristenUnie), ir. N.J.P. Hoefnagels (D66), mw. W.M.M. Hoek (50Plus), mw. drs. J.P. d'Hondt (PvdA), J.M.W. Jansen (CDA), drs. A.H.L. Kocken (VVD), ir. R.G.H. van Muilekom (PvdA), drs. P.E.B. van Ojen (SGP), R. van Reenen (VVD), A.J. Schaddelee (ChristenUnie), mw. A.M. Schneiders (D66), W.J. Ubaghs (PVV), mw. dr. A.J. Vlam (VVD) en C. Westerkaken (CDA);

### Van ambtelijke zijde aanwezig:

Mw. C. Selman (griffier) en mw. M. Strijbos (verslag).

Griffier Mw. Peters en adjunct-griffier dhr. R. Poort, voor toelichting bij agendapunt 4.2

---

## 1. ALGEMEEN

### 1.1 Opening

De voorzitter, de heer IJssennagger, opent de vergadering met een woord van welkom, in het bijzonder aan de belangstellenden op de tribune en de sprekers van de avond.

Namens de commissieleden feliciteert de voorzitter de heer Essousi met de geboorte van een dochter.

De voorzitter memoreert dat in de commissievergadering de spreektijdenregeling wordt gehanteerd.

### 1.2 Vaststellen agenda

- Bij agendapunt 2.1 hebben zich drie sprekers gemeld.
- CvdK Van Beek heeft de vragen van GroenLinks bij agendapunt *4.1 Statenbrief publiceren IBT-boordelingen* de vorige week schriftelijk beantwoord. Desgevraagd laat mevrouw Boelhouwer weten dat de vragen afdoende zijn beantwoord. Dit punt behoeft dus geen bespreking.

Met inachtneming van het voorgaande wordt de agenda vastgesteld.

### 1.3 Mededelingen

- Mevrouw Keller is afwezig en de heer IJssennagger zal de gehele vergadering voorzitten.
- De commissieleden hebben het rapport *Onderzoeksopzet Randstedelijke Rekenkamer restauratie rijksmonumenten* in concept ontvangen en hebben geen behoefte aan een toelichting door de rekenkamer op de onderzoeksopzet.
- **Stand van zaken IPO**  
Gedeputeerde Maasdam memoreert dat de Staten van elke IPO-bestuursvergadering een kort verslag ontvangen en stelt voor om dit verslag voortaan ter kennisneming aan de Staten te sturen. Eventuele vragen hierover hoort zij graag vóór een commissievergadering, zodat zij weet of haar aanwezigheid vereist is.  
De commissieleden gaan hiermee akkoord.

Gedeputeerde Pennarts heeft de volgende drie mededelingen.

- Meerdere Statenleden hebben gevraagd naar het ontbreken van de gemeente Vijfheerenlanden op de lijst van gemeenten die per 1 januari 2019 in aanmerking komen voor een herindeling. Dit heeft er mee te maken dat er een stap is ingelast in het proces met Vijfheerenlanden, namelijk de verkenning door de heer Jansen. Dit wil niet zeggen dat de datum ter discussie staat, op een ander moment wordt de gemeente toegevoegd aan de lijst.
- De PVV heeft verzocht om een extra stap in het NFI-onderzoek naar de Acacialaan. In september zal een keukentafelgesprek met de bewoners plaatsvinden waarin het bevindingenrapport wordt besproken. Het rapport wordt inhoudelijk niet aangepast, het is definitief aangeboden. De gedeputeerde neemt aan dat de commissie hiermee akkoord gaat.
- Het festival Oude Muziek heeft in 2017 weer 15% meer bezoekers getrokken. Het festival komt in aanmerking voor een belangrijke Europese prijs. Een succesvol festival draagt bij aan het beleid ten aanzien van de positionering van Utrecht als topregio.

De heer Hoefnagels vraagt wanneer er meer bekend zal zijn over het resultaat van het onderzoek met betrekking tot Vijfheerenlanden.

Gedeputeerde Pennarts licht toe dat het onderzoek in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken is uitgevoerd. Het is onderdeel van de herindeling omdat de provinciegrens erbij betrokken is. Het resultaat is niet met GS gedeeld en de verwachting is niet dat dit zal gebeuren. Wel spreekt de gedeputeerde de hoop uit dat er snel een signaal komt vanuit het ministerie waardoor het dossier verder in de procedure wordt gebracht.

De heer Dercksen vraagt of, nu het festival Oude muziek weer meer bezoekers getrokken heeft, er met de verkoop van kaarten voldoende middelen worden gegenereerd om de subsidie te kunnen stoppen.

Gedeputeerde Pennarts wijst erop dat het festival elk jaar weer met een mooi aanbod moet komen. Het valt op dat een groot deel van de bezoekers jong is. De gedeputeerde is van mening dat de investering in dit festival een goede investering is.

#### **1.4 Verslag vergadering Statencommissie Bestuur, Europa en Middelen van 19 juni 2017**

Het verslag van deze vergadering wordt vastgesteld.

#### **1.5 Rondvraag**

Er zijn geen vragen ingediend voor de rondvraag.

Twee commissieleden maken van de gelegenheid gebruik om een punt naar voren te brengen.

De heer De Graaf uit Spakenburg heeft een zienswijze gestuurd naar de fractievoorzitters over de rioolzuiveringsinstallatie bij Van de Groep. De heer Dercksen zou deze vragen schriftelijk beantwoord willen zien aan PS en zal de zienswijze aan de griffie doen toekomen.

Gedeputeerde Pennarts heeft de zienswijze ontvangen. De heer de Graaf plaatst kanttekeningen bij een algemene vergunningaanvraag. In de zienswijze staat een aantal behartigenswaardige aandachtspunten. Deze morgen is erover gesproken met de afdeling Milieu. De Staten zullen een reactie van GS ontvangen op de punten uit de zienswijze.

De heer Van Reenen merkt op dat de zienswijze niet staat vermeld in de onder 5.2 geagendeerde memo over Van de Groep.

Gedeputeerde Pennarts licht toe dat de zienswijze van de heer De Graaf specifiek betrekking heeft op een vergunningaanvraag. Het betreft dezelfde onderneming, maar de vragen verschillen.

#### **1.6 Termijnagenda**

Naar aanleiding van het punt Verduurzaming Provinciehuis herinnert mevrouw De Haan eraan dat de sessie die gepland stond voor 11 september is uitgesteld en op een later tijdstip wordt georganiseerd. Zij pleit ervoor om 'een later tijdstip' te preciseren, haar fractie vindt dit een urgent onderwerp.

Mevrouw Hoek wijst erop dat 'werkbezoek Domtoren' verwijderd kan worden.

De voorzitter zegt toe dat de termijnagenda bijgewerkt zal worden.

De commissieleden hebben op 7 september een memo ontvangen over het onderzoek naar de Acacialaan. De voorzitter concludeert dat dit onderwerp daarmee is afgehandeld en verwijderd kan worden uit de termijnagenda.

## **2. PARTICIPATIE**

### **2.1 Statenbrief rapportage evaluatie van de participatie in het besluitvormingsproces ongelijkvloerse kruising Maarsbergen**

De voorzitter memoreert dat dit onderwerp in twee rondes besproken zal worden. In een eerste ronde kan men algemene vragen over de evaluatie en participatie in het algemeen stellen aan gedeputeerde Pennarts. Vervolgens wordt er op vragen en opmerkingen over de aanbevelingen voor het vervolg van het project Maarsbergen gereageerd door gedeputeerde Verbeek- Nijhof.

De informatie is ter kennisname aan de commissie aangeboden, het is geen voorstel waar de Staten een besluit over zullen nemen. Het doel van de bespreking in deze commissie is om met elkaar de lessen te delen over hoe het proces in Maarsbergen verlopen is en hieruit lering te trekken voor de toekomst. De commissieleden kunnen de gedeputeerden oordelen en suggesties meegeven, met de bedoeling dat GS deze betreft bij toekomstige werkprocessen. Het besluit over Maarsbergen is genomen en staat vast.

De voorzitter geeft het woord aan een inspreker, de heer Musegaas.

De heer Musegaas leest zijn inspraaknotitie voor die als bijlage 1 aan dit verslag wordt gevoegd. Kortheidshalve zij daarnaar verwezen.

De voorzitter dankt de inspreker en geeft de commissie gelegenheid voor het stellen van vragen aan de heer Musegaas.

De heer Schaddelee dankt de heer Musegaas ervoor dat hij wederom de moeite heeft genomen om te komen inspreken. Hij vraagt of de heer Musegaas is gehoord door Twynstra Gudde en of hij zijn input voor het rapport heeft kunnen leveren.

De heer Musegaas laat weten dat hij door Twynstra Gudde is gehoord en dat hij de input heeft kunnen leveren die hij wilde.

De voorzitter geeft het woord aan een inspreker, de heer Pater.

De heer Pater leest zijn inspraaknotitie voor die als bijlage 2 aan dit verslag wordt gevoegd. Kortheidshalve zij daarnaar verwezen.

De voorzitter dankt de inspreker en geeft de commissie gelegenheid voor het stellen van vragen aan de heer Pater.

De heer Schaddelee vraagt de heer Pater of hij is gehoord door Twynstra Gudde.

De heer Pater stelde in zijn betoog nadrukkelijk dat er destijds is gelogen in de kerk. Spreker informeert naar wie toen heeft gezegd dat alles goed geregeld was.

Mevrouw Hoek brengt als punt van orde naar voren dat er niet in openbaarheid namen genoemd moeten gaan worden.

In aanvulling op de heer Schaddelee is ook de heer Van Ojen benieuwd naar hoe gecommuniceerd is dat het allemaal goed geregeld was.

Spreker hoort graag een nadere toelichting op de conclusie van de heren Pater en Musegaas dat er in beperkte kring al duidelijk was dat de variant niet mogelijk was

De heer Musegaas heeft data van twee bijeenkomsten genoemd, 22 juni en 17 september, en heeft gesteld dat inhoudelijk niet klopt wat in het rapport staat. De heer Pater maakte deel uit van dezelfde klankbordgroep en de heer Hoefnagels vraagt of hij die conclusie deelt.

De heer Pater onderschrijft de inspraak van de heer Musegaas volledig.

De heer Westerlaken heeft het stuk goed gelezen. De informatie van de sprekers komt niet terug in het rapport, bijvoorbeeld over de verborgen agenda's bij de deelnemers aan het participatieproces. Spreker vraagt om een verheldering.

De heer Pater is gehoord door Twynstra Gudde maar moest zich hiervoor wel zelf aanmelden. Hij kan zich de woorden die in de kerk gesproken zijn niet geheel meer voor de geest halen, maar neemt aan dat de woorden door de gedeputeerde uitgesproken zijn. Hierbij waren onder meer de wethouder van de gemeente Utrechtse Heuvelrug en mensen van ProRail bij aanwezig.

In het rapport van Twynstra Gudde staat dat de informatie niet bekend was in beperkte kring. Het was de heer Pater echter eerder bekend na lezing van een stuk over de kwestie, dit betrof met name de zaak van de eigenaar van de Grote Bloemheuvel.

De leden van de klankbordgroep hadden verschillende agenda's. Inwoners van de Tuinbouwweg waren blij dat zij tijdens de crisis hun huis tegen waarschijnlijk een goede waarde konden kwijttraken. Enkele mensen van de Woudenbergsesweg bliezen hoog van de toren, zij hoopten dat de pompen zouden verdwijnen. Er waren mensen die gelieerd waren aan de kerk. In de ogen van de heer Pater hebben zij een soort verbond gesloten waar niet tegen te vechten was binnen de klankbordgroep.

De heer Van Essen vraagt of het niet juist logisch is dat de belangen binnen de klankbordgroep verschillen en vraagt waarom de heer Pater dat problematisch vindt.

De heer Pater lijkt vraagtekens te zetten bij de opmerking in het rapport van Twynstra Gudde dat er niet gemanipuleerd is. Spreker hoort graag waarop de heer Pater dat baseert.

De heer Pater erkent dat binnen een klankbordgroep clusters kunnen ontstaan. De vraag is dan hoe de leiding van de klankbordgroep en de projectgroep hiermee omgaan, of men zich aan waarheden en feiten houdt. Hij heeft de stellige indruk dat in dit dossier op een bepaalde manier gemanipuleerd is.

De heer Van Essen vraagt naar aanleiding waarvan de heer Pater die indruk heeft en door wie dit is gebeurd.

De heer Pater heeft dit geconcludeerd naar aanleiding van de bijeenkomsten, die in eerste instantie voor de inwoners van Maarsbergen georganiseerd zijn, waarin de Westvariant voor het eerst op tafel kwam voor de inwoners. Ook werden de raadsleden op een bepaald moment bijgepraat. De afspraak binnen de klankbordgroep was dat, naast de Dorpsvariant, de Westvariant als een 'mogelijk alternatief' gepresenteerd zou worden. In de bijeenkomsten heeft men zich niet aan die afspraak gehouden. De Dorpsvariant werd als het ware de grond in gepraat en de Westvariant werd de hemel in geprezen. In de klankbordgroep heeft hij gevraagd wat er gebeurd was tussen 15 maart en die voorlichtingsbijeenkomst, waarop hij een onnozel antwoord kreeg waarvan diezelfde avond al bleek dat dit niet de waarheid was.

De voorzitter geeft het woord aan de derde spreker, de heer Hartvelt.

Het spijt de heer Hartvelt dat hij de Statenleden zijn bijdrage niet vooraf heeft aangeboden, maar hij heeft de toezegging gekregen dat de leden de gegevens de volgende dag zullen ontvangen.

De heer Hartvelt leest zijn inspraaknotitie voor die als bijlage 3 aan dit verslag wordt gevoegd. Kortheidshalve zij daarnaar verwezen.

De voorzitter dankt de spreker en geeft de commissie gelegenheid voor het stellen van vragen aan de heer Hartvelt.

Mevrouw Boelhouwer memoreert de mail die de heer Hartvelt in het voorjaar aan de commissie heeft gestuurd met vragen aan de rekenkamers en zij informeert of dit ook een verzoek aan de rekenkamer van Utrechtse Heuvelrug betrof.

De heer Hartvelt bevestigt dit. Echter, de rekenkamer gaf aan hier niet op in te kunnen gaan zolang het proces loopt. Op de reactie van de heer Hartvelt dat hij enkele onderbouwde vragen heeft en dat het proces qua financiën afgerond is (er is voor de Westvariant gekozen en er is een budget beschikbaar), is nog geen antwoord gekomen. Daarop heeft hij donderdag 7 september ingesproken in de gemeenteraad. Hier ontstond bij hem het beeld dat de raad wilde nadenken over het ondersteunen van zijn verzoek aan de rekenkamer van Utrechtse Heuvelrug. De heer Hartvelt doet dit verzoek ook aan de Staten.

Volgens de heer Schaddelee komt de overschrijding neer op een bedrag van ongeveer €51,3 miljoen. Spreker vraagt of de heer Hartvelt is gehoord door Twynstra Gudde.

De heer Hartvelt antwoordt bevestigend.

Mevrouw Hoek vraagt of de heer Hartvelt zijn bijdrage heeft teruggevonden in het rapport.

De heer Hartvelt sprak deze avond grotendeels over het financiële gedeelte. Het was niet mogelijk om dit in te brengen. Hij is van mening dat het rapport van Twynstra Gudde beneden peil is. Het is niet onbevooroordeeld, men geeft conclusies. Spreker vindt dit in de huidige tijd onbestaanbaar, het is ook niet wat hij gedacht had te mogen verwachten van een bedrijf als Twynstra Gudde.

De voorzitter dankt de heer Hartvelt voor zijn bijdrage en de beantwoording van de vragen.

De voorzitter geeft de commissieleden de gelegenheid te reageren op de evaluatie en participatie in het algemeen.

Het was mevrouw d'Hondt niet duidelijk dat de bespreking in twee rondes zou plaatsvinden en zij zal dus één betoog houden.

Als kinderen wordt gevraagd mee te denken over vakantieplannen en zij willen drie weken op safari in Zuid-Afrika, dan moet het geen verbazing wekken dat zij boos worden als er gekampeerd wordt op de Veluwe. Dit is wat volgens de PvdA is misgegaan in dit proces. Het evaluatierapport bevestigt dit: participatie moet men vooraf goed inkaderen, volgens een logisch en goed gecommuniceerd raamwerk. Anders volgen miscommunicatie en frustratie.

Mevrouw Boelhouwer leest in het rapport dat flexibiliteit in een deel van het proces juist zeer op prijs is gesteld.

Mevrouw d'Hondt meent dat flexibiliteit ook goed kan worden ingekaderd. Een voorbeeld: als halverwege het proces de rol van de klankbordgroep verandert van een adviesrol in een meebeslissende rol en dit niet wordt gecommuniceerd gedurende het proces, krijgen degenen die geen deel uitmaakten van de klankbordgroep hier spijt van.

Het rapport is heel kritisch, maar dit blijkt niet uit de begeleidende Statenbrief. Haar fractie had graag meer zelfreflectie gelezen in de brief. In meerdere debatten hebben verschillende fracties, waaronder de PvdA, harde noten gekraakt over het participatieproces en suggesties meegegeven die in lijn waren met de aanbevelingen van Twynstra Gudde. Haar fractie betreurt het dan ook dat er maanden overheen zijn gegaan en er nog meer tijd nodig is voor het opstellen van een participatieplan voor het vervolg. Het college had deze handschoen eerder kunnen oppakken.

Haar fractie vraagt

- hoe de aanbevelingen van het rapport zich verhouden met het Utrechtse model uit het Strategisch kader van het collegeakkoord en de notitie die de Staten in 2016 hierover ontvingen. De PvdA ondersteunt de wens om maatwerk te leveren, doch dat is iets anders dan beginnen en kijken waar men uitkomt. Dit laatste is volgens mevrouw d'Hondt ongeveer de strekking van het Utrechtse model omdat er geen paraplunotitie is gemaakt, geen participatieladder gebruikt en veel nadruk op maatwerk gelegd. Spreker vraagt het college

dit model te laten voor wat het is en voortaan netjes en vooraf te communiceren over de betrokkenheid van inwoners bij besluitvorming,

- wat de criteria zijn voor een project om in aanmerking te komen voor een participatieplan, of er niet standaard voor ieder project een participatieparagraaf kan komen, die kort kan zijn als er geen sprake van participatie is. Zo is voor de Staten helder hoe dit vorm krijgt. Bij gemeenten is dit heel gebruikelijk,
- het college om een toezegging over een aanpassing in de bevoegdheidsverdeling binnen het college. Bewonersparticipatie is een onderwerp waarbij alle collegeleden zich verantwoordelijk zouden moeten voelen en verantwoording zouden moeten afleggen over de rol van de burgers binnen de projecten in hun portefeuille. Ook zou daarover het debat gevoerd moeten worden in de desbetreffende commissie. Nu kregen bewoners, maar ook Statenleden, vaak het gevoel van het kastje naar de muur gestuurd te worden,
- of er nog een soort 'sorry' naar de bewoners in Maarsbergen toe komt.
- wanneer de Staten het nieuwe participatieplan tegemoet kunnen zien. De verwachtingen zijn hooggespannen aangezien de vijf aanbevelingen hierin verwerkt worden.

Mevrouw d'Hondt complimenteert het college en in het bijzonder gedeputeerde Verbeek. Men kan de omgang met bewoners en belanghebbenden als raadsleden en bedrijven vastleggen in modellen, uitgangspunten, participatieladders en plannen, maar het gaat er uiteindelijk om dat men met respect met elkaar omgaat. Haar fractie meent dat gedeputeerde Verbeek veel geleerd heeft van het proces in Maarsbergen en van de verwickelingen rond het OV in Leusden en dat zij steeds vaker op een juiste manier met mensen in gesprek gaat. Het advies van de PvdA is om zo door te gaan, het gesprek aan te gaan en bewoners serieus te nemen.

Mevrouw Boelhauer sluit zich aan bij de conclusie van de onderzoekers dat het een proces is met veel verschillende en vaak tegenstrijdige belangen. Dit blijkt ook uit de bijdragen van de insprekers. Het wordt niet per definitie opgelost met een participatieproces.

- GroenLinks vraagt of de participatieaanpak die verschenen is in het kader van de Omgevingsvisie ook gebruikt kan worden voor zaken waarbij men de mening en gedachten van burgers wil betrekken, met hen in gesprek wil gaan of wil co-creëren.
- In het rapport staat de aanbeveling dat GS moeten laten zien wat er gedaan wordt met de verzamelde meningen. Ook PS zouden hierin een verbetering kunnen maken.

De heer Dercksen heeft sympathie voor mensen die tegen 'de grote overheid' strijden.

- Dit is het zoveelste rapport van Twynstra Gudde, het bureau heeft er belang bij om elk jaar een aantal rapporten op te stellen voor de provincie. Spreker vraagt zich af in hoeverre zij met meel in de mond spreken. De Randstedelijke Rekenkamer hoeft dat niet te doen.
- Het is per definitie een ongelijk speelveld. Er wordt gesproken over het inkaderen van flexibiliteit in het kader van participatie, maar waarom participatie als men tevoren aangeeft geen ruimte te hebben om te participeren?
- De PVV-fractie vraagt om een reflectie van GS op het rapport, daarbij in gedachten houdend het gegeven dat Twynstra Gudde zo ongeveer de lange arm is van de overheid. Boze mensen geven aan dat het inspraakproces niet goed verlopen is. Er is sprake van zoveel onvrede dat er sprake is van meer dan alleen de verkeerde keuze van route.

De heer Westerlaken heeft het proces rond Maarsbergen niet meegemaakt, maar neemt aan dat het proces goed geëvalueerd is. Wellicht dat de bevindingen bij de projecten die nog komen binnen MME, als het gaat om wegen, op een goede wijze kunnen worden gehanteerd.

Het CDA vindt het dapper van het college om de evaluatie vlak na het proces uit te laten voeren. Er staan kritische punten in het evaluatierapport, al zijn ze niet allemaal even duidelijk geformuleerd. Twynstra Gudde heeft geprobeerd om herleidbaarheid naar personen te voorkomen omdat men dan in verkeerde discussies terecht kan komen.

Spreker sluit zich aan bij de PVV-fractie als het gaat om de reflectie van bestuurders op hun handelen.

- Participatie is niet iets dat gestructureerd wordt, want dan kan het een afvinklijstje worden: als een partij maar betrokken wordt, is het goed. Vanaf het begin van het proces zouden mensen erbij betrokken moeten worden en zou al duidelijk moeten worden gemaakt op welke wijze en in welke rol dit gebeurt. Dit is in Maarsbergen fout gegaan.
- GS zouden goed moeten kijken naar de adviezen van Twynstra Gudde en naar de wijze waarop participatie verwoord is in de voorbereiding van de Omgevingsvisie. Bij samenvoeging van deze twee ontstaat een uitstekende participatieladder, die dan als Utrechts model bedacht is.

De heer Van Ojen memoreert dat de mening van de SGP helder was over het besluit dat is genomen rond de ondertunneling van het spoor bij Maarsbergen.

De conclusies van het rapport zijn nogal schokkend. Een dorp is verdeeld, het vertrouwen is weg. Het proces dat leidde tot de opstelling van het Dorpsplan komt er nog positief af. Voor de rest wordt er vooral kritisch over het participatieproces gesproken.

- Het moet duidelijk worden hoe de bijdrage van participanten wordt gewaardeerd, waar er in het proces sprake is van invloed en welke informatie wordt verstrekt en welke niet. Dit is onvoldoende gebeurd, wat heeft geleid tot het beeld dat de einduitkomst de door de provincie gewenste uitkomst moest zijn.

De teneur in het rapport is dat het vertrouwen weer moet worden opgebouwd. Dit staat echter haaks op het in verbinding zijn. Blijkbaar is het geluid in dit huis dat men in contact moet staan met de burgers en daarin ook goed moet communiceren nog niet tot de politieke habitat gaan behoren.

Zijn fractie vraagt

- hoe het college het eigen optreden waardeert gedurende de looptijd van het proces in het licht van dit rapport en of hierin, na de totstandkoming van dit rapport, wijzigingen zijn opgetreden en zo ja, welke,
- op welke termijn de provincie kaders opstelt voor het verdere invullen van participatie en of deze regels nog in het vervolg van het proces in Maarsbergen worden toegepast,
- welke conclusies het college in het algemeen trekt uit deze rapportage. Daarbij doelt spreker op de hele houding richting inwoners, de communicatie richting inwoners en welke gevolgen dit rapport daarvoor heeft.

In de reactie op de tweede vraag wijst de heer Westerlaken erop dat dit rapport alleen een evaluatie was van het traject tot aan de besluitvorming.

De heer Van Ojen antwoordt dat in de conclusies van het college staat dat men regels rondom participatie gaat opstellen en dat er, als het gaat om een vervolg in Maarsbergen, een participatieplan komt. De vraag was of de op te stellen regels voor goede participatietrajecten nog meegenomen kunnen worden in het participatieplan Maarsbergen.

Mevrouw Schneiders is dankbaar dat wordt gesproken over participatie. Zij hoopt dat dit leidt tot betere participatietrajecten. Zij bedankt de aanwezigen op de publieke tribune en de insprekers voor hun voortdurende betrokkenheid, in de hoop dat dit in de toekomst verbeterd kan worden.

Haar fractie vraagt

- aansluitend bij de PvdA of er geen participatieparagraaf in ieder traject moet komen. Dit is eerder in commissies geopperd, al in 2014 lag er een motie maar op de uitvoering wordt nog gewacht. De vraag is hoe dit nu meegenomen kan worden in komende participatietrajecten. Eerder hebben fracties, waaronder D66, het belang van participatie benadrukt,
- hoe het informatiestatuut wordt gebruikt, hoe dit eruit komt te zien en hoe dit gecommuniceerd gaat worden,
- of de gedeputeerde, mochten er in de toekomst projecten zijn die twijfelachtig verlopen, van plan is om het proces van evaluatie en reflectie te communiceren naar de betrokkenen. D66

vraagt dit ook met betrekking tot het rapport en specifiek het project Maarsbergen. Het moet niet leiden tot een blijvende breuk, veroorzaakt door wantrouwen,

- hoe de gedeputeerde van plan is om te gaan met de splitsing in portefeuilles, terwijl participatie eigenlijk altijd gaat over toepassing in een bepaalde portefeuille. Dit leidt tot de vraag of er misschien in elk voorstel een participatieparagraaf zou moeten komen.

Mevrouw Hoek herinnert zich de bijeenkomst in de kerk in Maarsbergen. Men schetste een zonnig beeld, er waren petit fours met het vignetje erop van variant 6. Mevrouw Hoek had daarop gestemd en staat hier nog achter.

Het is moedig om zo snel na de eerste fase te reflecteren. Het rapport geeft aanbevelingen, die alle overgenomen worden. In de uitvoering van het traject is er altijd een marge waarbij men het nog een beetje een kant op kan sturen. GS, Statenleden en bewoners moeten niet met de hakken in het zand gaan staan. Er komen nog veel kansen om de neuzen ongeveer in dezelfde richting te krijgen.

Er is drie keer op locatie vergaderd. In de zeven jaar dat mevrouw Hoek Statenlid is, is dit verder niet gebeurd. Dat is een stap voorwaarts.

Refererend aan wat de heer Pater naar voren bracht, benadrukt mevrouw Hoek dat de Statenleden daarbij niet aanwezig waren. De Staten verzamelen informatie en halen hieruit wat het beste lijkt.

De fractie van 50Plus is blij met de aanbevelingen en wil daarmee verder gaan. Bij participatie moet men niet aan de achterkant eindigen maar aan de voorkant beginnen.

In niet alle gemeenten is een participatieparagraaf gebruikelijk, regelmatig wordt een kwestie aan de Raad van State voorgelegd. Geprobeerd zou moeten worden om dit te voorkomen.

De heer Kocken herinnert aan 9 maart 2015, toen de overeenkomst in de kerk ondertekend werd. Er heerste toen een sfeer van 'we hebben elkaar nu op een punt gevonden en we gaan aan de slag met elkaar'. De totstandkoming van het Dorpsplan kwam vanuit de gedachte dat de bewoners daar een eigen initiatief gingen neerzetten. Het was in eerste instantie moeilijk om daarover het gesprek te openen, maar het is uiteindelijk gelukt. Horende de insprekers en lezende het rapport constateert spreker dat men toen in een fase verkeerde die niet op participatie was ingesteld. Het was een klassieke projectaanpak. Door het initiatief van de bewoners is men vanuit projectmanagement in een soort procesmanagement gekomen en is er te weinig bij stilgestaan dat dit ook een verandering van rollen en taken van medewerkers inhoudt. Er zijn verschillende belangen, maar er liggen ook verschillende wettelijke taken bij de organisaties die erbij betrokken zijn geweest. Daarbij komt het probleem van een veilige spooronderdoorgang. Het is een lastige puzzel.

PS en GS hebben van meet af aan gezegd dat participatie een proces van leren zou zijn. In de praktijk doet dit af en toe pijn. Het is spijtig dat inwoners het beeld hebben dat er om hen heen zaken worden geregeld. De VVD heeft dat beeld niet, inwoners en professionals gingen vanuit de eigen integriteit aan de slag. De fractie aan rechterzijde kan suggereren dat het allemaal een complot is, maar dat is niet de werkelijkheid.

De heer Dercksen begrijpt niet dat naar de PVV wordt gewezen bij het woord complot. In zijn bijdrage heeft spreker dit niet naar voren gebracht.

De heer Kocken antwoordt dat de heer Dercksen dan niet het woord complot heeft gebruikt, maar gesuggereerd heeft dat grote instellingen dingen aan het doen waren waarover burgers boos werden. Dit als een vorm van bewijs dat er dingen gebeuren die niet goed zijn.

Volgens de heer Dercksen is het geen complot maar de feitelijkheid, want als men actie probeert te ondernemen of te ageren tegen gemeente of provincie, dan staat men per definitie op achterstand. Provincie en gemeente hebben onbeperkte mogelijkheden om dure advocaten in te huren.

De heer Kocken stelt dat, als de heer Dercksen daarmee aangeeft dat rechtsbescherming van belang is in Nederland en dat men moet zorgen dat inwoners, op het moment dat er opmerkingen zijn, toegang hebben bij de overheid, hij dat volledig met hem eens is. Het is niet zo dat, als een inwoner boos is, de overheid het per definitie verkeerd heeft gedaan. De heer Dercksen suggereert dit wel een beetje. Achter besluiten van de overheid zitten nu eenmaal wettelijke kaders en taken.



De heer Dercksen heeft geen complot gesuggereerd maar slechts aangegeven hoe men als bewoner in tal van omstandigheden grote moeite heeft om tegen de overheid te vechten. Tal van gemeenten leggen uitspraken van de rechter naast zich neer. Bureaus als Twynstra Gudde schrijven mooie rapporten en zullen ook over de overheid milde rapporten schrijven. Zij willen immers geld verdienen.

De heer Kocken trekt het woord complot terug. Zojuist werd wel de suggestie gedaan dat Twynstra Gudde betaald is voor deze aanbevelingen. Het bureau is betaald om te reflecteren op het proces en dat heeft het goed gedaan. Het was dapper van het college om die reflectie toe te laten. De VVD vindt het positief dat de aanbevelingen in het rapport integraal worden overgenomen.

De VVD niet veel behoefte aan extra papier en is dus geen voorstander van participatieparagrafen. In 2016 is er nog een bijeenkomst geweest over het voldoende openstaan voor initiatieven van inwoners. Zijn fractie wil het college meegeven ervoor te zorgen dat die openheid blijft.

Ervan uitgaande dat het college integraal werkt, behoeft de vraag bij wie participatie hoort geen portefeuillediscussie: het hele college wordt hierop aangekeken.

Mevrouw d'Hondt hoort de heer Kocken onderkennen dat er in dit proces fouten zijn gemaakt en tegelijkertijd is er geen behoefte om dingen vast te leggen. Zij vraagt hoe voorkomen kan worden dat het proces Maarsbergen zich herhaalt.

De heer Kocken wil voorkomen dat men het gevoel heeft dat het goed gaat omdat een papier gevuld is met letters. Hij wil continu de vinger aan de pols houden. Er liggen nu aanbevelingen en er ligt een notitie over participatie met betrekking tot de Omgevingswet.

De heer Van Ojen vraagt of de heer Kocken de aanbevelingen om regels rond participatie duidelijk op papier te stellen en de overname van die aanbevelingen door het college dus niet steunt.

De heer Kocken heeft eerder uitgesproken dat de aanbevelingen worden overgenomen. Zijn fractie heeft niet de behoefte om extra papier te maken. Het is goed als er samen spelregels kunnen worden afgesproken. Spreker herinnert aan de discussies over een notitie die voorlag waarbij uiteindelijk bleek dat de notitie niet juist was. Er wordt gezocht naar hoe men participatie graag zou willen en vervolgens is het soms lastig om dat in afzonderlijke dossiers vorm te geven. De Staten moeten stoppen met dergelijke discussies en aan de slag gaan. Daarbij kunnen spelregels helpen.

Mevrouw Arissen had geen evaluatierapport nodig om tot de conclusie te komen dat de inwoners van Maarsbergen zeer ontevreden zijn over de belangrijkste fases uit het participatieproces.

- De emoties liepen hoog op, wat niet verwonderlijk is als het gaat om een project dat direct ingrijpt in de leefomgeving en het algemeen woongenot. Met name toen financiële randvoorwaarden een rol begonnen te spelen, voelden bewoners zich niet meer gehoord door besluitvormers. Het is nu juist die fase waar participatie belangrijk is, omdat de financiële afweging niet altijd de afweging is die het beste is voor de gemeenschap, de leefomgeving en de natuur. De PvdD zou dit in de toekomst graag anders zien. Er moet meer inzicht komen in de financiële gevolgen van de verschillende plannen, waarbij een gelijkwaardige berekening van die plannen een voorwaarde is.
- Bij ontwikkelingen van deze omvang zou gedurende het participatieproces actief aandacht moeten worden geschonken aan de ecologische gevolgen die het met zich meebrengt en aan wat dit betekent voor de gemeenschap en de biodiversiteit ter plekke. Het is belangrijk dat projecten als deze integraal en in samenhang met andere projecten benaderd worden.

Wat direct opvalt in het rapport is de zinsnede over de escalerende discussie en dat het betamelijke overschreden werd. Het feit dat essentiële informatie wel beschikbaar is gesteld maar 'niet gestructureerd en niet voldoende breed', gaf bewoners en direct belanghebbenden een gevoel van machteloosheid, een gevoel niet serieus genomen te worden. Het vermelden van een dergelijke zin in het rapport, zonder enige context, geeft bewoners wederom het gevoel niet serieus genomen en gehoord te worden. Dit bleek deze avond ook. De PvdD betreurt dit zeer.

Haar fractie vraagt zich af

- of er contact is geweest met alle bewoners die zich actief hebben ingezet om hun visie al dan niet in verenigingen voor het voetlicht te brengen,

- of er met degenen die volgens het rapport de grenzen van het betamelijke hebben overschreden contact is opgenomen en is gesproken over hoe het bedoeld was. Zo ja, dan had die zinsnede genuanceerder en met meer context opgeschreven kunnen worden,
- waarom de vergaderingen op de deze avond genoemde data niet genoemd zijn in de evaluatie. Had het onderzoeksbureau wel volledige inzage in de stukken? In bijeenkomsten van de klankbordgroep is blijkbaar informatie gewisseld. Uit het afstemmen van een voorkeursvariant met onvolledige projectinformatie van de provincie, zou het gebrek aan transparantie blijken,
- wat de reden is dat er een bloemlezing van interviews is opgenomen in het rapport, waarom er geen bronvermeldingen opgenomen zijn, of alle interviews geanonimiseerd in te zien zijn en of het niet juist goed geweest was om volledige openheid van zaken te geven,
- wat de provincie hiervan geleerd heeft, met name in het licht van de Omgevingswet waarin burgerparticipatie een grote rol zal spelen en waar bij gemeenten en betrokken burgers al zorgen zijn over de manier waarop de participatie vorm zal krijgen. Optimale communicatie is daarbij onmisbaar. Dit is een van de redenen waarom de PvdD niet uitkijkt naar de inwerkingtreding van de Omgevingswet.

Dit proces was voor bewoners en belanghebbenden zo schrijnend, dat de PvdD de behoefte voelde in de Statenvergadering om, omdat de gedeputeerde dit niet deed, excuses aan te bieden aan de inwoners van Maarsbergen. In de begeleidende memo van deze evaluatie ontbreekt wederom een welgemeend 'sorry'. Er zijn fouten gemaakt en mevrouw Arissen vraagt of de gedeputeerde haar excuses nog gaat aanbieden. De provincie heeft namelijk veel aan vertrouwen terug te winnen.

De PvdD sluit zich aan bij de suggesties van de PvdA om alle gedeputeerden verantwoordelijk te laten zijn voor het onderwerp participatie en om bij ieder project een participatieparagraaf op te nemen.

De heer Schaddelee stelt dat participeren niet geschikt is voor een bange overheid. Er kunnen participatiecodes zijn, evaluaties, lessen getrokken worden en dingen wel of niet op papier gezet worden, maar als de provincie niet het lef heeft om ideeën van buiten te ontvangen en open te staan voor de inbreng van mensen, dan lukt het niet. Participatie moet niet te veel beperkt maar juist open gehouden worden. Er is op dit punt veel misgegaan bij de participatie rond Maarsbergen.

Het stoort hem het meest in het rapport dat kritische zelfreflectie ontbreekt. Er staan bloemlezingen in van hoe mooi het allemaal was terwijl, als men naar inwoners in Maarsbergen luistert, duidelijk is dat het hele dorp woedend is. Spreker is boos dat men dan met een dergelijk rapport komt.

- Op pagina 4 wordt gesproken over zorgvuldigheid en transparantie. Tegen die achtergrond is het opmerkelijk dat er geen verantwoording is opgenomen van met wie er is gesproken, er worden geen aantallen genoemd, geen groepen, geen personen. Zijn fractie wil hier een verantwoording van met wie er is gesproken opgenomen hebben, dit vanwege de onevenwichtigheid men proeft in het rapport. De ChristenUnie heeft in Maarsbergen mensen gesproken die heel actief deelnamen aan het proces en die niet gehoord zijn. Zelfs nadat er in commissies beloofd was dat er contact met hen opgenomen zou worden, hoorden zij van provincie en Twynstra Gudde niets.
- Op pagina 9 staat vermeld dat over de uitwerking verder niet wordt gecommuniceerd met de klankbordgroep of andere bewonersgroepen. Op pagina 14 wordt gesproken over de onuitwisbare indruk bij mensen dat het doorgestoken kaart was. Deze opmerkingen worden echter niet onderbouwd, het is anoniem weggeschreven.
- De meest gewraakte passage: op pagina 15 staat dat de provincie, met de beste bedoelingen, misschien wel iets fout gedaan kan hebben. Maar hier staat tegenover dat 'sommige participanten bij de escalerende discussie over de inhoud de grenzen van het betamelijke hebben overschreden'. Men krijgt de indruk dat er rellen zijn geweest, dat er met bakstenen is gegooid. Zoiets heeft hij echter nooit meegemaakt. Inwoners zijn woedend over deze passage, ook de insprekers van deze avond noemen die. De vraag is waar dit over gaat, want de passage trekt de integriteit van participanten in twijfel. Zoiets moet beter onderbouwd

worden. Zijn fractie hoort graag een goede verklaring, anders zou deze schandalige passage verwijderd moeten worden.

- Er worden werkafspraken gemaakt in het stuk en de ChristenUnie hoort graag hoe die worden vastgelegd en hoe in het vervolg in de samenwerking tussen GS en PS dit soort debacles voorkomen kunnen worden.

Gedeputeerde Pennarts zal in deze eerste ronde de algemene vragen beantwoorden.

In reactie op hetgeen de insprekers naar voren brachten, laat de gedeputeerde weten dat zij met respect en belangstelling hun bijdragen heeft beluisterd. Deze kennen een bredere achtergrond dan het onderwerp van deze avond, het proces van participatie. Participatie is erkenning geven aan de diversiteit, ervoor zorgen dat alle belangen gehoord en meegenomen zijn en op die manier de meest uitgebalanceerde afweging maken. Er blijft dus altijd ergens teleurstelling over de uitkomst achter bij mensen. De gedeputeerde benadrukt dat deze avond zou moeten gaan over de vraag hoe GS en PS met elkaar een proces van participatie organiseren.

- De PvdA refereert aan het Utrechtse model. Op de vraag hoe zich dit verhoudt tot voorliggend rapport antwoordt de gedeputeerde dat men dit als een nadere invulling zou kunnen zien van de intentie die toen is uitgesproken. Het Utrechts model ging ervan uit in verbinding te willen zijn met inwoners, wat een absolute wens is van college en Staten. Geconstateerd wordt nu dat meer inkadering nodig is.
- Meerdere fracties deden de suggestie om participatie in alle stukken beter te onderbouwen door het opnemen van een participatieparagraaf. Dit lijkt de gedeputeerde een verstandig advies. Per project kunnen GS dan de afweging delen met de Staten. Niet ieder proces is geschikt voor een participatietraject, dit legt ook een belasting op het project. De afweging en het gesprek over de afweging zou beter gefaciliteerd moeten worden.
- Het onderwerp participatie hoort bij alle GS-leden. Er wordt een participatiekader afgesproken, maar dit ontslaat collegeleden niet van de verplichting om een dergelijk proces goed te doorlopen en er verantwoording over af te leggen. Participatie krijgt zo een stevigere plek in de manier waarop projecten worden opgepakt, zeker daar waar veel belangen in het spel zijn.
- GroenLinks vroeg naar participatie in relatie tot participatie in de Omgevingsvisie. Op 4 september was er een bespreking met gedeputeerde Maasdam over de Omgevingsvisie en het participatietraject daarin. De Staten waren daar positief over. Er zal zeker zoveel mogelijk verband worden gelegd tussen beide processen. Ambtelijke uitwisseling en ondersteuning zijn daarbij van belang om te voorkomen dat er niet verschillende trajecten naast elkaar lopen.
- De gedeputeerde onderschrijft het standpunt dat zowel PS als GS-verantwoordelijkheid zijn voor hoe participatie verloopt.
- In reactie op het beeld dat de PPV schetste van het individu tegenover de machtige overheid benadrukt de gedeputeerde dat dit een extra oproep zou moeten zijn om processen goed uit te voeren. Geprobeerd moet worden om, geleerd hebbend van de ervaringen, met een kader de afspraken helder te krijgen. Er kan dan eerder met elkaar over worden gesproken en ook kan men elkaar er eerder op aanspreken.
- De door het CDA genoemde kritische noten onderschrijft gedeputeerde Pennarts. Deze leiden tot de conclusies en aanbevelingen, die door onder meer de heer Musegaas als adequaat werden beoordeeld. De conclusies, die niet vleiend zijn, vinden hun plek in de aanbevelingen die door het college integraal worden overgenomen.
- Bewoners moeten vanaf het begin worden betrokken, er moet helderheid zijn over hun rol. Dit moet uitgewerkt worden in een goed kader, samen met de Omgevingsvisie. Zojuist heeft de gedeputeerde al aangegeven dat de twee trajecten samen zullen worden opgepakt.
- De SGP vraagt naar de waardering van het college ten aanzien van het eigen optreden. In het rapport is de rol van de provincie benoemd. Het stuk weerspiegelt ook hoe inwoners elkaars bijdrage hebben gepercipieerd, opgeschreven in het door meerdere fracties genoemde punt

10. Door het overnemen van de aanbevelingen geeft het college een erkenning aan de conclusies die Twynstra Gudde verbindt aan de rol die de provincie heeft genomen in het proces. Het kan op alle punten beter. Dat geldt voor alle partijen, maar ook voor het college en de organisatie.

- Op de vraag op welke termijn de provincie kaders opstelt, ook voor Maarsbergen, wijst de gedeputeerde erop dat het stuk uit twee delen bestaat. Algemene aanbevelingen moeten worden doorvertaald naar een participatiekader. Er zijn ook aanbevelingen opgenomen rond participatie in het tweede proces van ondertunneling.
- De derde vraag van de SGP betrof de houding naar de inwoners. Gedeputeerde Pennarts laat dit samenvallen met de eerste vraag van de SGP over hoe het college terugkijkt op de eigen rol in het proces. Het kon op alle fronten beter. Dit is ook ter lering voor het college.
- D66 noemt een motie uit 2014. Qua boodschap en strekking komt de motie overeen met het kader zoals dat nu aan de Staten wordt voorgelegd. D66 deed eerder een suggestie in die richting. Het college zei daarover dat participatie zoveel maatwerk is, dat het college ervan uitging dat het binnen de individuele portefeuilles een eigen voortschrijdend proces zou kunnen hebben. Het college wil nu, ook op basis van de aanbevelingen uit deze casus, door naar een wat meer algemeen kader dat van toepassing kan zijn op meerdere projecten. Doch ieder proces op zichzelf is maatwerk en heeft een eigen dynamiek. Er is nooit sprake van een standaard aanpak die in alle processen hetzelfde kan zijn.
- De gedeputeerde kan geen concreet inzicht geven in hoe het informatiestatuut er uitziet. Het kan zijn dat er bij processen sprake is van informatie die niet gedeeld kan worden om allerlei redenen. Dat was ook aan de orde in het proces rondom Maarsbergen. Het is goed om daarover tevoren een algemene transparante afspraak te maken zodat men daarop terug kan grijpen. Het informatiestatuut kan dus per proces een verschillende invulling hebben.
- De gedeputeerde onderschrijft de opmerking van mevrouw Hoek dat er niet alleen maar fouten zijn gemaakt. Maar men kan steeds leren en verbeteren. Er zijn kritische opmerkingen geplaatst, betrekking hebbend op de organisatie, het bestuur, de ambtenaren en de rol die inwoners hebben gehad, en die hebben een plek gevonden in het rapport. Sommige fracties nemen aanstoot aan de wijze waarop de opmerking over de inwoners geformuleerd is. Ook dit is een weergave van een proces met allerlei belanghebbenden waarin allerlei gevoelens en emoties hebben gespeeld. Dit verdient een plek in het rapport, ook als het bepaalde mensen qua formulering niet past.
- De VVD is niet op zoek naar meer papier. De inzichten die naar voren komen rond participatie in het traject van de Omgevingsvisie kunnen worden gebruikt. De Omgevingsvisie heeft een eigen dynamiek maar geeft wel veel aanknopingspunten, ook omdat de Staten tevreden waren met wat daar speelde. Tegelijkertijd is er de behoefte om naar een kader toe te gaan, dit is ook nu benoemd. Deze twee documenten zullen onderling veel interactie vertonen.
- De PvdD noemt de aandacht die er voor ecologie en biodiversiteit moet zijn. Deze onderwerpen staan los van het protocol dat het college rondom het stuk over participatie wil schrijven.
- PvdD en ChristenUnie hebben gevraagd of de opmerkingen allemaal zijn geverifieerd en vroegen om een specifieke bronvermelding en naar de personen. Het rapport is een interpretatie van Twynstra Gudde. Het gaat te ver om met specifieke namen en bronnen dit rapport te onderschrijven. Mensen moesten het gevoel hebben dat zij veilig hun mening konden geven. De privacy komt daarmee ook in het geding. Het rapport is geschreven door een organisatie die daarvoor zeer goed is geëquipeerd en daarop is uitgezocht. De gedeputeerde zegt niet van plan te zijn om op dit verzoek in te gaan.

Voor de heer Schaddelee is dit problematisch, want op deze manier is niet controleerbaar wat is gezegd en door wie. Mensen die Twynstra Gudde niet vertrouwen, kunnen denken dat er slechts heel beperkt met mensen gesproken is. Zonder dat direct wordt vermeld wie wat zegt, moet te verifiëren zijn met wie en wanneer men gesproken heeft. Het is wat Kafkaësk op deze manier: er is

een grote dikke brij, niemand kan het weten en men moet het maar vertrouwen. Over punt 10 zei de gedeputeerde dat dit nu eenmaal was opgehaald in het proces en dat daar recht aan gedaan moest worden. Maar als niemand in de zaal enig beeld heeft bij de escalaties die zich hebben voorgedaan, dan is dat een hersenspinsel dat niet meer te controleren is.

Gedeputeerde Pennarts begrijpt dat punt 10 de vraag oproept wat hier gebeurd is als bij niemand de inkleuring van die gevoelens terug te halen is. Het invullen van wie dit gezegd heeft, gaat te ver. Er is de mensen duidelijk gemaakt hoe er met hun bijdrage zou worden omgegaan, als mensen meewerken is er een soort waarborg dat er met hun informatie op een prudente manier wordt omgesprongen. Als er in de toekomst weer dergelijke onderzoeken moeten worden gedaan, moet niet het beeld zijn ontstaan dat het vertrouwen van mensen makkelijk geschaad kan worden.

Gedeputeerde is bereid aan Twynstra Gudde een nadere toelichting te vragen op dit punt, zodat meer duidelijk wordt waarop dit gebaseerd is.

De heer Schaddelee zegt niet te hoeven weten wie deze passage heeft verteld. Wel vraagt spreker om een onderbouwing van wat er staat. Ook is er bij het rapport niet een lijst gevoegd van met welke mensen er gesproken is. Men kan niet verifiëren of er überhaupt met mensen is gesproken. In theorie zou men van alles bij elkaar kunnen fantaseren.

De heer Van Ojen sluit zich aan bij de vorige spreker. Gedurende het proces dat leidde tot het opstellen van het rapport heeft het gevoel bestaan dat niet iedereen even welkom was en dat sommigen meer moeite moesten doen om gehoord te worden dan anderen. Al zou dit maar een gevoel zijn, dan pleit dit voor optimale transparantie zonder dat er gekoppeld wordt aan specifieke uitspraken. Als aan dit verzoek tegemoet gekomen zou worden, zou dit de minder positieve gevoelens over dit rapport kunnen dempen.

Gedeputeerde Pennarts noemt het rapport een interpretatie van Twynstra Gudde. Mevrouw Arissen wijst erop dat de bewoners en Statenleden geen interpretatie zoeken van wat voorgevallen is, met een bloemlezing van selectief uitgekozen stukjes, maar een objectief rapport. De PvdD wil geen *namings and shaming*, maar de mogelijkheid van een geanonimiseerde verslaglegging waaruit blijkt met wie er gesproken is en wat er gezegd is. Het citaat dat 'het gedrag van mensen het betamelijke heeft overschreden' is niet terug te lezen in de bloemlezing en is dus op te vatten als een gevoel van de gedeputeerde of de provincie. De PvdD kan zich voorstellen dat mensen zich daardoor gekwetst voelen.

De insprekers en collega's zijn boos op Twynstra Gudde, ook de heer Dercksen heeft hierover gesproken. Misschien zou men tot de conclusie moeten komen dat een bureau dat zo dicht bij zijn opdrachtgever staat om economische redenen niet het juiste bureau is om dit soort onderzoeken te doen. In de Randstedelijke Rekenkamer heeft men mensen die onafhankelijk en onbevreesd onderzoek kunnen doen naar het eigen handelen van de overheid. Daar is de Rekenkamer voor en die heeft budget voor korte termijn onderzoek. Kwaliteit gaat voor snelheid, het had spreker niet uitgemaakt als hij hier langer op had moeten wachten. Wat de heer Dercksen betreft, kan de Rekenkamer dit nog een keer doen.

In reactie op de vraag van mevrouw Arissen naar namen benadrukt mevrouw Hoek dat de ondervraagden misschien juist hebben meegewerkt op voorwaarde dat er geen namen bekend gemaakt zouden worden. Zij kan zich dit goed voorstellen. In het kader van privacy dient men dat te respecteren. Er zou een soort heksenjacht kunnen ontstaan en dat moet worden voorkomen.

Mevrouw Arissen meent dat mevrouw Hoek haar verkeerd begrepen heeft. Mevrouw Arissen vroeg niet om namen maar om een volledig geanonimiseerd verslag.

De heer Van Essen kan zich voorstellen dat er een lijst komt van de groepen waarmee gesproken is, bijvoorbeeld het aantal Statenleden, het aantal inwoners. Dit zou kunnen helpen en past waarschijnlijk binnen de afspraken die met de geïnterviewden zijn gemaakt.

Veel Statenleden hebben het proces van dichtbij gevolgd. Er werd op een gegeven moment nogal met modder gegooid tussen de verschillende belangengroepen. Op die manier zou men de opmerking over het overschrijden van de betamelijkheid ook kunnen lezen.

Mevrouw Schneiders stelt dat het rapport een behoorlijk stevige uitspraak doet en flink evalueert bij een proces waar de Staten ook nu weer urenlang over spreken. Er ligt een rapport waar de provincie

veel mee kan, inhoudelijk, procesmatig, et cetera. Men staat achter de aanbevelingen. D66 zou er het nut niet van inzien om een extra rapport te laten schrijven. Dat zou de zaken extra complex maken, wat de participatie evaluatie niet kan gebruiken.

In reactie op de opmerking van de heer Van Essen over punt 10 wijst de heer Van Ojen erop dat het rapport in een voorzichtige, bestuurlijke stijl is geschreven. Deze ene aantijging is de uitzondering op de regel. Daarom is het een ongepaste passage.

Gedeputeerde Pennarts vervolgt de beantwoording van de algemene vragen.

- In reactie op de vraag van de heer Schaddelee over wie er geïnterviewd is, verwijst zij naar het begin van de evaluatie waarin in aantallen wordt toegelicht met wie er gesproken is. Er zijn 36 interviews geweest met 44 betrokkenen. De gedeputeerde is bereid om een stap verder te gaan en die aantallen uit te splitsen naar type geïnterviewden. Verder kan men niet gaan omdat er ook een verantwoordelijkheid is naar de mensen die hebben meegewerkt aan het onderzoek en die dat op basis van bepaalde veronderstellingen hebben gedaan.
- Punt 10 is inderdaad explicieter geformuleerd dan het verdere rapport. Mevrouw Arissen merkte al op dat er geen link is te vinden tussen de bloemlezing en deze specifieke conclusie. GS kunnen bij Twynstra Gudde navraag doen naar de gronden waarop men tot deze formulering is gekomen en hiermee terugkomen naar de Staten.
- Gedeputeerde Pennarts benadrukt dat er sprake is van een interpretatie, waarin in meer algemene zinnen wordt gesproken. Dit is duidelijk anders dan een suggestieve weergave of een door het bestuur, vanwege korte lijntjes, ingekleurde weergave die niet getrouw zou zijn en die de waarheid geen recht kan doen. Dit laatste is vanuit de organisatie geenszins de bedoeling geweest en zij distantieert zich dan ook hiervan.

De gedeputeerde spreekt de hoop uit de commissie hiermee tegemoet gekomen te zijn.

De voorzitter geeft de commissieleden de gelegenheid voor een tweede termijn.

Mevrouw Schneiders begrijpt het doel van het informatiestatuut, maar roept op om goed aandacht te besteden aan en na te denken over hoe daarover gecommuniceerd gaat worden. Hoe de informatie bij belangengroepen, klankbordgroepen, inwoners en individuen terecht komt is van belang.

Er is keer op keer vanaf 2014 gememoreerd aan een motie, participatie heeft veel aandacht gekregen. Mevrouw Schneiders vraagt zich dan ook af waarom het nu zover heeft moeten komen en hoe Staten en inwoners het vertrouwen kunnen krijgen dat dit in de toekomst anders gebeurt.

Het leek alsof de gedeputeerde suggereerde dat de heer Dercksen had gezegd dat de provincie een vinger in de pap had gehad bij het rapport. Dat heeft hij niet bedoeld te zeggen. In de eerste termijn heeft hij gezegd dat dergelijke bureaus belangen hebben bij opdrachten en dat dit een reden zou kunnen zijn voor het schrijven van mildere rapporten. Vandaar de vraag of het niet verstandig zou zijn om dergelijke onderzoeken, het reflecteren op eigen handelen, te laten doen door de Randstedelijke Rekenkamer. Hij meent dat binnen de Staten breed het gevoel wordt gedeeld dat de Rekenkamer uitstekende rapporten schrijft. Het kan dan ook aan andere provincies gespiegeld worden.

In de eerste termijn heeft de heer Westerlaken geprobeerd te zeggen dat er gekeken zou moeten worden naar de aanbevelingen in relatie tot wat er bij de Omgevingsvisie al is besproken. Daarbij is onder meer gezegd dat participatieprocessen nooit het wantrouwen, dat kennelijk bij een aantal burgers leeft richting de overheid, wegnemen. Ook wordt een participatieproces geen optelsom van individuele belangen. Politici en bestuurders moeten immers het algemeen belang afwegen.

Over het proces in Maarsbergen is gezegd dat daar verschillende agenda's speelden, maar politici en bestuurders zullen dat gevoel nooit kunnen wegnemen. Dit punt wordt in de Omgevingsvisie wel meegenomen maar dit wordt bij Twynstra Gudde niet helder overgenomen.

Spreker verzoekt GS om goed naar de aanbevelingen te kijken. Dat wil niet zeggen dat ze integraal overgenomen moeten worden, enkele staan op gespannen voet met elkaar. Hierbij doelt hij met name op zaken die het algemeen belang betreffen.

In reactie op de opmerking van D66 over het belang van communicatie bij het informatiestatuut zegt gedeputeerde Pennarts toe dit ter harte te zullen nemen en mee te zullen nemen.

De vraag waarom nu pas over een kader voor participatie wordt gesproken vindt de gedeputeerde een pijnlijke vraag. GS betreuren dit, zeker als dit deze ervaring had kunnen voorkomen. Aan de andere kant sluit zij zich aan bij de opmerking van de heer Westeralaken: dergelijke ervaringen zullen niet altijd uit te sluiten zijn in participatieprocessen. Deze aanleiding was stevig genoeg om een algemeen kader te schrijven voor participatie.

De discussie over de vraag of voor de Randstedelijke Rekenkamer gekozen had moeten worden, is een discussie die binnen de commissie gevoerd zou moeten worden: de Staten zijn de opdrachtgever van de Rekenkamer. GS zijn tevreden over de scherpste van het advies van Twynstra Gudde.

Gedeputeerde Pennarts onderschrijft de opmerking van het CDA dat participatie geen oplossing voor alles is. Erkend moet worden dat niet iedereen zijn zin kan krijgen. Het wordt vaak verbonden met co-creatie, draagvlakontwikkeling of met consensus. Waar het om gaat is niet of iedereen zich kan vinden in het resultaat, maar om het ophalen van diversiteit, het op tafel komen van alle visies en belangen en het op transparante wijze meewegen in het proces ervan.

De voorzitter geeft de commissieleden de gelegenheid om te reageren op de aanbevelingen voor het vervolg van het project Maarsbergen, de tweede ronde.

Mevrouw Schneiders vraagt namens haar fractie

- wie zich het rapport moeten aantrekken volgens de gedeputeerde en of de gedeputeerde van plan dit rapport met Utrechtse Heuvelrug te delen dan wel te bespreken en zo ja, hoe de gedeputeerde dit wil doen,
- over het 'liegen in de kerk': hoe het kan dat de Staten niet op hoogte waren gebracht van informatie die blijkbaar voor een kleine kring wel duidelijk was. Er lag een MIRT-code over participatie en die lijkt niet gehanteerd te zijn, is de indruk die men uit het rapport krijgt. Was dat een bewuste beslissing of een samenloop van omstandigheden, was er niet een moment dat iemand aangaf dat er gestopt moest worden en er met een nieuw plan begonnen zou worden?
- wat goed ging in het eerste deel dat door de heer Hartvelt 'organische participatie' genoemd werd en hoe de gedeputeerde kans ziet om dit in het vervolg mee te nemen in trajecten.

De heer Van Ojen stelt de gedeputeerde de volgende vragen.

- Zou de gedeputeerde op het proces als geheel nog willen terugblikken, ook naar aanleiding van het rapport? Deze avond en in het rapport komt naar voren dat alles tevoren vaststond, graag hoort spreker de reactie van de gedeputeerde hierop.
- In de reactie van het college wordt een aantal maatregelen omschreven om mee te nemen in het proces in Maarsbergen in de toekomst. Hiermee wordt echter het vertrouwen in de provinciale overheid nog niet hersteld. Spreker vraagt wat de provincie gaat doen om het vertrouwen te herstellen en of het college bereid is om 'sorry' voor zijn aandeel te zeggen.
- Op welke wijze gaat de provincie het participatieplan Maarsbergen precies opstellen? Wat houdt daarbij het begrip 'in co-creatie' precies in?
- De SGP maakte zich in het verleden al druk over het proces in Maarsbergen en heeft in december 2015 vragen gesteld over de aard van het proces en de mate van duidelijkheid en transparantie. Het antwoord van het college was zeer optimistisch: 'dit proces is samen met de klankbordgroep doorlopen', 'ze zijn volledig geïnformeerd', het proces is en blijft open en transparant omdat wij vinden dat die houding de beste basis is voor een zo goed mogelijk ontwerp'. Over de participanten in het proces, voornamelijk de inwoners, werd gezegd:

‘vanzelfsprekend weegt hun advies zwaar mee in de besluitvorming’. Spreker hoort graag van de gedeputeerde hoe zij haar antwoorden van toen duidt in het licht van het onderzoek nu, of zij nog steeds achter de beantwoording staat en hoe de gedeputeerde haar politieke verantwoordelijkheid in deze duidt.

De heer Westerlaken heeft twee vragen voor gedeputeerde Verbeek-Nijhof maar die niet direct betrekking hebben op het proces in Maarsbergen.

- Er zijn op dit moment andere mobiliteitsprojecten gaande en de vraag is op welke wijze de aanbevelingen van Twynstra Gudde in deze projecten worden ingevoerd. Bij de N233 zijn al twee klankbordgroepen ingesteld en men kan zich afvragen of dat verstandig is. Hetzelfde gebeurt in het gebied rond Bunnik.
- Spreker aarzelt bij het voorstel om een omgevingsmanager aan te stellen. Het is niet duidelijk of dit een nieuwe naam is voor een oude functie of een nieuwe functie met een niet heldere naam.

De ChristenUnie meent dat het rapport boterzacht is terwijl het college is geraakt door de inhoud.

- De heer Schaddelee vraagt of het college van mening is dat er een beweging gemaakt moet worden naar de inwoners van Maarsbergen en vraagt welke beweging dit zou zijn.
- Met een bezwaard gemoed stelt spreker toch de vraag of de verkiezingen in 2015 en de wisseling van het college te maken hebben gehad met het ‘liegen in de kerk’ in maart 2015.

De heer Van Essen sluit zich aan bij de vraag van het CDA over de toepassing bij lopende projecten.

- Hij vraagt bij welke projecten dit zal gebeuren. In Veenendaal was de klankbordgroep ook wat ontevreden over het proces en over het tijdstip waarop men dingen ontvangen had. Hij vraagt zich af hoe het college de duidelijkheid over hoe het proces eruit gaat zien, vorm wil geven.
- In Veenendaal vroegen aanwezigen bij een bijeenkomst naar de rol van de onderzoekers en die van de provinciale projectleider en de gedeputeerde. Zo was er een vraag namens wie de mijnheer van het ingenieursbureau sprak. Kan de gedeputeerde reflecteren op hoe zij de rolverdeling ziet, hoe die er idealiter uit ziet bij dit soort bijeenkomsten?
- Een van de lastige punten in het traject Maarsbergen was de transparantie over de kosten. De kosten zijn een belangrijk onderdeel in de afwegingen. Hij vraagt hoe de gedeputeerde aankijkt tegen aan de ene kant de beperking om daar geheel transparant in te zijn met aan de andere kant de behoefte van participanten om daar voldoende informatie over te krijgen. Hoe beoordeelt de gedeputeerde dit gedeelte van het proces in Maarsbergen en welke lessen heeft de gedeputeerde hieruit getrokken voor vervolprojecten?

Gedeputeerde Verbeek-Nijhof dankt de commissieleden voor de woorden die gesproken zijn over het rapport, een reflectie op het participatieproces waarbij alle rollen worden aangestipt.

Het betrof hier een lastig besluit. Het is geen makkelijk dossier. De gedeputeerde realiseert zich goed dat er een groep mensen teleurgesteld is in het genomen besluit en zij voelt mee met mensen die zich niet gehoord voelen. De PvdD gaf al aan dat de keuzes die hier gemaakt moesten worden de directe leefomgeving van de bewoners raken. De gedeputeerde realiseert zich dit heel goed.

In het rapport komt duidelijk naar voren dat, wie er ook namens de overheid communiceert, het voor bewoners heel lastig is om de verschillende rollen te kunnen onderscheiden. Iedereen heeft met de beste bedoelingen geparticipeerd in het traject, maar, mevrouw Hoek refereerde hier al aan, de provincie heeft er met alle goede bedoelingen voor gekozen om naar de bewoners in Maarsbergen toe te gaan. Dit heeft echter de bewoners veel onduidelijkheid gebracht.

- Wat het delen van informatie betreft, zegt Twynstra Gudde dat men niet op elke vraag direct een antwoord moet geven. Er kan ook voor worden gekozen om daar de informatieavonden voor te gebruiken. Vanuit het projectteam was juist gedacht dat, als er vragen komen, men transparant wilde zijn en informatie daarover wilde geven. Twynstra Gudde geeft bovendien



aan dat duidelijk van tevoren moet worden aangegeven welke informatie op welke momenten gedeeld zal worden. De lering die de gedeputeerde hieruit trekt, is dat aan de voorkant helder moet worden gemaakt hoe de provincie een dergelijk proces insteekt. Dit in de wetenschap dat maatwerk het sleutelwoord blijft. Men wil dat er geparticipeerd wordt om alle belangen boven tafel te krijgen, maar ook om een goede afweging tussen alle belangen te maken.

- Het was niet een beslissing om de MIRT-code niet te gebruiken. Twynstra Gudde heeft langs de MIRT-participatieladder beoordeeld hoe het proces is ingestoken. Er worden aanbevelingen gedaan om het proces meer langs de code van de MIRT-participatieladder in te steken.
- Op de vraag welke beweging naar de bewoners toe wordt gemaakt, antwoordt de gedeputeerde dat gestart is met gesprekken met groepjes bewoners. Zij heeft hierbij gemerkt dat mensen het belangrijk vinden om aan te kunnen geven wat hen dwars gezeten heeft in het proces. Er wordt gesproken over wat er goed en wat er niet goed ging en er wordt vooral vooruitgekeken, bijvoorbeeld naar hoe het Q-team ingericht wordt. In de eerste fase is ervoor gekozen om de klankbordgroep heel breed in te richten. Twynstra Gudde stelt dat dit anders gedaan moet worden in de tweede fase.
- Dit is een lering naar de andere projecten. Terecht wordt een lijn getrokken met het project N233. Het is van belang dat de gedane aanbevelingen ook langs de lat van die projecten lopen.

Het organiseren van informatiebijeenkomsten heeft de provincie sterk naar zich toe getrokken. Maar men kan er ook voor kiezen om, als men werkt met klankbordgroepen, in gezamenlijkheid de bijeenkomsten te organiseren of dit door de klankbordgroepen te laten doen.

Mevrouw Schneiders is benieuwd naar hoe de gedeputeerde de kennis en expertise rond deze projecten gaat inwinnen om dit goed te kunnen toepassen.

Gedeputeerde Verbeek-Nijhof licht toe dat de kennis en expertise bij Twynstra Gudde is ingewonnen. Ook de MIRT-code geeft hier een handreiking, langs die ladder is de beoordeling gedaan. Het is deze avond moedig genoemd, maar de gedeputeerde vindt het vanzelfsprekend dat met elkaar, als er een proces is geweest waarin dingen goed maar zeker ook dingen niet goed gingen, op een goede manier de uitkomsten geëvalueerd worden. De goede dingen moeten vastgehouden worden, over de niet goede dingen moet men het gesprek aangaan om erachter te komen hoe dat in de toekomst anders gedaan kan worden.

Wat het 'liegen in de kerk' betreft: de onderzoekers hebben dit niet aangegeven. In het rapport staat dat er geen zekerheid was over de noodzakelijke grondverwerving. Dat is juist, want er stonden nog geen handtekeningen onder contracten. De provincie, maar ook ProRail en de wethouder van Utrechtse Heuvelrug, hebben indertijd hun handtekening gezet. De gedeputeerde kent haar voorganger als een degelijk bestuurder. Zij waren in de overtuiging dat de handtekening die daar gezet werd de mogelijkheden bood om, ook in de uitvoeringsfase, het project tot een goed einde te brengen.

De heer Boer vraagt of het juist is dat de gedeputeerde heeft toegezegd dat er altijd geëvalueerd wordt als er een dergelijk groot project loopt, zeker als er iets fout gelopen is. Spreker zegt hierdoor aangenaam verrast te zijn, want het is nieuwe informatie voor hem.

Gedeputeerde Verbeek-Nijhof licht toe dat, als er een dossier is geweest, zeker een waar dergelijke besluiten in liggen, het logisch is dat er met elkaar wordt gekeken naar wat er wel en wat er niet goed ging. Bij de diverse rollen zou nagegaan moeten worden hoe het beter kan.

De heer Boer vraagt of dit een vaste toezegging is voor de toekomst. In elk proces lopen dingen goed en lopen dingen fout, dat zou dus inhouden dat elk proces geëvalueerd zal worden. Dat lijkt hem wat ver gaan. Maar zeker als het fout gaat, zou er geëvalueerd moeten worden.

Volgens de heer Schaddelee wekt de gedeputeerde de indruk dat het evalueren een idee van het college zelf was, terwijl er enige druk vanuit de Staten nodig was om tot de evaluatie te komen.

Naar aanleiding van de opmerking van de gedeputeerde over het 'liegen in de kerk' vraagt hij of tijdsdruk een rol kan hebben gespeeld, of de provincie te snel een handtekening heeft gezet omdat bij de wisseling van collegezaken afgerond moesten worden. Dit kan een les zijn voor een volgende keer.

Gedeputeerde Verbeek-Nijhof heeft geen behoefte aan veel extra papier, de VVD-fractie noemde dit ook. Zij is er wel voorstander van om bij uitgebreide processen na enige tijd na te gaan of de aanbevelingen het gewenste effect hebben gehad. Dit zou dan niet in een uitgebreide vorm zoals deze keer moeten gebeuren. Tenzij de Staten het college dit opdragen.

Het is bij een wisseling van college prettig als dossiers afgerond kunnen worden, maar dit dossier was nog niet in een afrondende fase. Het ging van een besluitvormende naar een uitvoeringsfase. De bestuurders die eraan hebben gewerkt, inclusief ProRail, kent zij als heel degelijke bestuurders. De gedeputeerde is ervan overtuigd dat de bestuurders op het moment van ondertekenen van het contract de bedoeling hadden dat het een project was dat tot uitvoering gebracht kon worden. Er was nog geen zekerheid over de noodzakelijke grondverwerving. Later in de tijd is gebleken dat dit ingewikkelder was dan men toen had beseft. Toen kwam de Westvariant in beeld. Achteraf is het makkelijk om te zeggen dat er meer zekerheid moest zijn over de grondverwerving. In de toekomst zou het zich ook kunnen voordoen dat er een project ligt waarbij de uitvoering goed gaat maar waarbij men gaandeweg het traject toch tot andere inzichten komt. Dit is aan de orde van de dag bij ieder project dat complicaties kent.

- De omgevingsmanager heeft een rol bij de communicatie en het managen naar de omgeving. Het projectteam vindt dit een goede aanbeveling, zeker in de uitvoerende fase van het project Maarsbergen. Er is een sollicitatieprocedure gestart. Rijkswaterstaat werkt hier al langer mee.
- De evaluatie vindt plaats met de stakeholders, hij is gedeeld met ProRail en met de wethouder van Utrechtse Heuvelrug. Het is een openbaar stuk, dus voor iedereen toegankelijk.
- Gedeputeerde Verbeek-Nijhof trekt zich dit rapport zelf aan. Zij meent dat allen zich dit rapport moeten aantrekken. De goede punten moeten worden vastgehouden in de toekomst.

Mevrouw Schneiders benadrukt dat het rapport gaat over het evalueren van het handelen van GS en de provincie in het participatietraject. Het is niet zo dat de fracties lering hieruit moeten trekken. Het kan interessant zijn om actief, bestuurlijk dan wel ambtelijk, met de gemeente Utrechtse Heuvelrug deze evaluatie te bespreken.

De gedeputeerde zegt dat er dingen goed en dingen fout zijn gegaan. Volgens mevrouw d'Hondt is een dergelijk proces niet een orkaan die over Maarsbergen trekt, het is een proces waarover de provincie de regie zou moeten houden. Een proces waarbij de provincie zelf dingen goed of niet goed doet. Zij hoort de gedeputeerde hier nog niet veel over reflecteren en vraagt wat de gedeputeerde anders zou hebben gedaan met de kennis van nu, punten waarvan de bewoners zouden kunnen zeggen dat als het op die manier was gegaan, zij hadden kunnen leven met de uitkomst.

Gedeputeerde Verbeek-Nijhof merkt op dat er meerdere varianten waren, er viel iets te kiezen. De ene variant was voor de één een goede en voor de ander een slechte uitkomst. Het sleutelwoord is hier geweest het verwachtingenmanagement. Aan de voorkant moet duidelijker worden aangegeven wie wanneer welke rol heeft, wanneer er inspraakmogelijkheden zijn. Dit speelde bij het advies dat de provincie aan de klankbordgroep heeft gevraagd. Toen duidelijk werd dat de Dorpsvariant ingewikkeld zou worden en de klankbordgroep in een andere fase een andere rol zou krijgen, had men er zich bewust van moeten zijn dat de klankbordgroep nieuw geformeerd zou moeten worden. Ook deze les zou zij mee willen nemen naar de vervolgfase; elke fase vraagt om een andere klankbordgroep. Er zijn verschillende belanghebbenden en men moet kritisch bezien wie er deel uitmaken van het Q-team. Twynstra Gudde doet hier ook een aanbeveling over. Tevoren wilde men ervoor zorgen dat alle belangen vertegenwoordigd waren, maar in een volgende fase kunnen die

belangen anders liggen. Zij Het was een zeer complex dossier dat de belangen van de mensen echt raakte.

De voorzitter inventariseert de vragen die nog niet beantwoord zijn.

Gedeputeerde Verbeek-Nijhof vervolgt haar beantwoording.

- Als de commissieleden vragen of de gedeputeerde sorry wil zeggen tegen de bewoners voor de dingen die fout zijn gegaan, dan is zij daar uiteraard toe bereid. Zij vindt het belangrijker dat hiernaar gehandeld wordt en dat de provincie in een volgende fase laat zien dat diezelfde dingen nu goed gaan. Op die manier kan vertrouwen worden gewonnen.
- In reactie op de vraag van GroenLinks antwoordt de gedeputeerde dat het inderdaad lastig is voor bewoners om de verschillende rollen aan te geven. Aan de voorkant zou duidelijk gemaakt moeten worden hoe de rollen in elkaar zitten, wat de onderzoekers hebben onderzocht, wat de projectgroep doet, wanneer besluitvorming plaatsvindt, wie daarin een rol heeft en of een eventuele klankbordgroep een adviesrol heeft. Het verwachtingenmanagement moet verbeterd worden.
- Het is het proberen waard om in de volgende fase met een omgevingsmanager te werken. Rijkswaterstaat heeft hier goede ervaringen mee. Een omgevingsmanager heeft meer sensitiviteit voor wat er in een omgeving, dorp of stad gebeurt. In een uitvoeringsfase gebeurt er veel en kan een omgevingsmanager een goede uitwerking hebben. Tussentijds kan men bekijken of dit heeft gebracht wat men verwachtte, zo nodig wordt hier bijgestuurd.
- In reactie op de vragen van de SGP licht de gedeputeerde toe dat het rapport een reflectie op het proces geeft. Achteraf kan men zeggen dat er dingen goed en niet goed zijn gegaan. Midden in het proces was de provincie ervan overtuigd dat het een goed proces was. Nu is duidelijk dat het verwachtingenmanagement beter had gemoeten. Met de wetenschap van nu moeten er in de toekomst dingen anders gedaan worden. Maar ook dan zullen er participatieprocessen zijn waarbij achteraf de conclusie wordt getrokken dat dingen anders of beter moeten. Volgens de gedeputeerde kan niet worden gezegd dat, als de aanbevelingen worden opgevolgd, participatieprocessen voortaan helemaal goed verlopen.
- In gesprekken met bewoners heeft zij gehoord dat bewoners meenden dat er naar de Westvariant werd toe geredeneerd. De gedeputeerde zegt dit verre van zich te werpen.
- Gedeputeerden Pennarts en Maasdam zullen een algemeen voorstel voor een participatieplan doen, ook in het kader van de Omgevingsvisie. Alle collegeleden zullen dit in hun portefeuille moeten toepassen. Het wordt voor de omgeving, voor de bewoners opgesteld dus het zal afgestemd moeten blijven met de bewoners.

De gedeputeerde gaf aan sorry te zullen zeggen als de Staten dit op prijs stellen. De heer Van Ojen zegt dit op prijs te stellen.

Hij herinnert aan zijn vraag over de beantwoording van de vragen in december 2015. Hij begrijpt dat achteraf anders naar een proces gekeken wordt dan tijdens het proces. In reactie op ongeruste vragen antwoordde de gedeputeerde toen: 'Dit proces is samen met de klankbordgroep doorlopen, zij zijn volledig geïnformeerd. Het proces is en blijft open en transparant.' Dit komt niet geheel overeen met de waarheid in het rapport. Spreker hoort hier graag, in aanloop naar de komende Statenvergadering, meer duiding op. Eventueel kan dit later als de gedeputeerde niet de beschikking heeft over de tekst.

Gedeputeerde Verbeek-Nijhof memoreert dat Twynstra Gudde in het rapport schrijft dat geïnterviewden aangaven dat informatie soms selectief werd gedeeld. Hierbij wordt ook vermeld dat Twynstra Gudde vanuit de gesprekken met verschillende participanten de conclusie trekt dat alle essentiële informatie wel beschikbaar is gesteld, maar niet altijd gestructureerd en voldoende breed. GS is in de volle overtuiging transparant te zijn geweest. Er is inderdaad een besloten informatiebijeenkomst gehouden omdat GS vond dat het vertrouwelijke informatie betrof die voor het vervolg van het proces, bij de berekeningen in de aanbesteding, nodig was. Daar hebben de

Staten de onderzoekers op kunnen bevragen. Op regelniveau zijn alle bedragen uitgelegd. Twynstra Gudde adviseert om prudent te zijn in het organiseren van vertrouwelijke bijeenkomsten en om tevoren helder te zijn over wanneer dergelijke bijeenkomsten georganiseerd worden. De gedeputeerde is ervan overtuigd dat de informatie volledig is gedeeld. Er zullen mensen zeggen liever nog wat aanvullende informatie te hebben gehad. Maar de provincie is transparant geweest en heeft alle vragen die er waren beantwoord. De gedeputeerde leest dat wat de heer Van Ojen aangaf over Twynstra Gudde niet in het rapport zelf en hoort graag in welke passage Twynstra Gudde aangeeft dat de provincie niet transparant is geweest. Het staat weliswaar in de bloemlezing, maar die conclusie vindt de gedeputeerde niet in het rapport. Er staat wel dat het anders had gekund en dat de provincie de informatie breder en meer gestructureerd had kunnen delen.

De heer Van Ojen legt uit dat hij niet citeerde uit het rapport maar uit de beantwoording van het college van anderhalf jaar geleden. Als hij die beantwoording spiegelt aan het rapport van Twynstra Gudde, dan zit er een zekere ruimte tussen. Het zelfbeeld van het college is in december 2015/januari 2016 op een aantal punten anders dan in het rapport geschetst werd. De gedeputeerde heeft op de vraag van spreker geantwoord en het is nu aan zijn fractie om dit te overwegen.

De heer Van Ojen herinnert aan zijn opmerking over het de excuses.

Gedeputeerde Verbeek-Nijhof heeft zojuist aangegeven dat zij echt meevoelt met de bewoners die het gevoel hebben niet gehoord te zijn. Zij is bereid sorry te zeggen voor dingen die niet goed zijn gegaan of als zij mensen geraakt heeft met dingen die zij heeft gedaan. Maar dat doet zij bij voorkeur op het moment dat zij de betrokkenen aan kan kijken. Het gesprek dat de gedeputeerde met onder andere de bewoners van de Engweg heeft gehad, heeft over en weer veel goed gedaan. Naar de bewoners toe, maar er waren eerder ook heel harde dingen tegen de projectgroep leden en de ambtelijke organisatie gezegd.

De gedeputeerde staat voor 100% achter de leden van de projectgroep. De projectgroep is het proces ingegaan in de volle overtuiging dat het een goed proces was en dat de goede stappen zijn gezet. Nu blijkt dat sommige stappen goed zijn geweest en andere stappen absoluut verkeerd zijn geweest. In de toekomst zullen dingen anders en beter gaan, maar er zullen altijd punten voor verbetering vatbaar zijn. Dat is inherent aan het proces en aan de soms lastige besluiten die genomen moeten worden.

De heer Van Ojen licht toe dat het hem niet om een 'sorry' in de vergadering ging, maar bij de mensen wie het betreft. Hij dank de gedeputeerde voor haar toezegging.

De voorzitter vraagt of het onderwerp voldoende besproken is en of de commissieleden zich kunnen vinden in de door GS voorgenomen uitwerkingen.

De commissieleden gaan hiermee akkoord.

De voorzitter rondt de bespreking van dit onderwerp af.

### **3. Handhaving**

#### **3.1 Statenbrief ontwerp eerste bestuursrapportage 2017 RUD Utrecht**

De voorzitter memoreert dat dit punt geagendeerd is op verzoek van de fracties van PVV en SP.

Jarenlang heeft de heer Ubaghs geprobeerd om de indicatiefactoren concreter te maken. Dit is nu gelukt en hij complimenteert GS hiermee.

In de eerste bestuursrapportage staat de kleurcodering (geel, groen, rood en wit). De eerste, 'Beoordeling door opdrachtgevers', zou eigenlijk wit moeten zijn omdat er geen gegevens beschikbaar zijn: 'De tevredenheid van de opdrachtgevers zal worden getoetst tijdens de jaarlijkse zomertoer langs de opdrachtgevers.' Het stuk is gedateerd op begin juli. Spreker ziet de toelichting graag verbeterd.

Er is een pilot uitgetrokken voor de kwartiermaker. Zoals bekend is zijn fractie hier geen voorstander van. Hij vraagt of de taak van de kwartiermaker is het adviseren van bedrijven adviseren of

stimuleren van gemeenten (gemeenteraadsleden) om de energietransitieagenda van het college waar te maken.

De heer Boer wijst erop dat een structureel tekort wordt aangevuld uit de algemene reserves. Dit is principieel gezien een vreemde keuze want een structureel tekort moet structureel opgelost worden. Graag hoort spreker hier een toelichting op.

De heer Essoussi complimenteert de RUD met de werking en ontwikkeling van de organisatie, de RUD is nog maar kort actief. Er wordt een aantal stelposten ingezet vanwege de ontwikkeling, dit betreft 'ontwikkeling onvoorzien' en looncompensatie. De bestuursrapportage schrijft een prognose voor 2017 voor die €831.000 hoger uitvalt ten opzichte van de oorspronkelijke begroting. Dit betreft voornamelijk hoofdtaken. Spreker mist de duiding hiervan en vraagt zich af of dit binnen de bestaande ruimte valt en of de verhoogde kosten zijn verbonden met de aanvullende opdrachten vanuit de gemeenten, die ruim €600.000 bedragen.

De heer Van Reenen complimenteert de RUD met de kwaliteit van de bestuursrapportage. Spreker sluit zich aan bij de heer Ubaghs en vraagt waarom de keuze voor een kwartiermaker energie gemaakt is, wat de taak is van deze kwartiermaker is en wat de achterliggende gedachten daarbij zijn.

De heer Van Ojen sluit zich aan bij de VVD. In het stuk wordt enerzijds de suggestie gewekt dat de kwartiermaker bijvoorbeeld vergunningen moet afhandelen. Anderzijds wordt gesproken over het behalen van doelen en lijkt het een schakel te zijn in het behalen van targets als het gaat om de energietransitie.

De vraag van de heer Ubaghs is voor gedeputeerde Pennarts een teken dat het moeilijk is om indicatoren in kleuren of cijfers uit te drukken. Het is maar hoe men het begrip zomertoer omschrijft. Het wordt meer een herfsttoer. Er is echter wel al een beeld van hoe opdrachtgevers denken over de RUD, dit zou een verklaring kunnen zijn van waarom de codering niet wit is maar geel.

De heer Ubaghs had deze informatie willen lezen, of er nu een kleurcodering aan verbonden is of niet.

Gedeputeerde Pennarts geeft aan dat wordt gewerkt aan meer heldere rapporteringen die in cijfers en coderingen uit te voeren zijn.

PVV, VVD en SGP stelden vragen over de adviseur energie. De omgevingsdiensten hebben een opdracht: energiebesparingen die een terugverdientijd hebben van vijf jaar of minder moet men nemen. Europese regelgeving en de Energy Efficiency Directive moeten ook nageleefd worden. De energieadviseur is ingehuurd om advies te geven over hoe dit goed uitgewerkt kan worden. Daarnaast is het zo dat opdrachtgevers van de RUD het plezierig vinden om, als het gaat om handhaving en vergunningverlening met betrekking tot energie, een opdracht bij de dienst neer te kunnen leggen. Het product was nog niet ontwikkeld en de beleidskennis is in een RUD niet zomaar voorhanden, het is een uitvoeringsorganisatie. De energieadviseur is aangetrokken om een product in samenhang te ontwikkelen maar ook om contact te hebben met de opdrachtgevers over wat de mogelijkheden zijn. Vanuit de provinciale energieagenda wordt hier ook aandacht aan besteed als het gaat om de brede implementatie van de energiedoelstelling. De wens om een energieadviseur aan te stellen wordt dus breed gedragen. Dit alles gebeurt overigens ook bij de OdrU.

De heer Ubaghs proeft uit het antwoord dat de adviseur ingezet kan worden om gemeenteraden aan te sporen om de doelstellingen van de energietransitie te halen. De agenda van GS wordt daar als het ware neergelegd, iets waar zijn fractie op tegen is.

Gedeputeerde Pennarts merkt op dat provincie en gemeenten een energieagenda hebben. Gemeenten, opdrachtgevers van de RUD, vragen aan hun uitvoerende dienst een product te ontwikkelen waarmee in de gemeente dat onderwerp aangesneden kan worden. Als een product

ontwikkeld is, dan heeft de ontwikkelaar contact met de opdrachtgevers over hoe ermee gewerkt wordt. Daar is de adviseur voor aangetrokken.

Daarnaast zijn er opdrachtgevers, bijvoorbeeld de gemeente Amersfoort, die vergunningen willen actualiseren op het gebied van energie en duurzaamheid. Ook hierover wordt geadviseerd. Dit wordt uitbesteed aan de RUD. GS zijn daar blij mee, zo wordt kennis binnen de organisatie opgebouwd.

Op de vraag van de SP over de onttrekking aan de reserves antwoordt gedeputeerde Pennarts dat het niet de bedoeling is dat incidentele budgetten worden gebruikt om structurele tekorten te financieren. Het betreft hier drie tevoren ingestelde bestemmingsreserves, die specifiek gelinkt zijn aan drie doelstellingen: de transitiekosten outputfinanciering, een bestaande reserve voor verlofuren die opgenomen kunnen worden en informatie gestuurd handhaven. Het betreft hier dus niet een onttrekking aan de algemene reserve en het gaat ook niet om structureel financieren.

Gedeputeerde Pennarts dankt de PvdA voor de complimenten ten aanzien van het functioneren van de RUD. De stijging in de Begroting 2018 heeft te maken met een toename van de opdrachten. Er is een prognose dat er meer opdrachten bij de RUD neergelegd zullen worden. Gemeenten zullen vaker taken bij een dienst neerleggen.

De heer Boer rekent uit dat er sprake is van ongeveer €800.000 tekort op jaarbasis en men haalt €500.000 uit de gereserveerde reserve en €300.000 uit de algemene reserve. De €300.000 komt uit de algemene reserve en is niet een gereserveerd bedrag.

Gedeputeerde Pennarts zegt toe dat zij een toelichting op de berekening zal geven middels een memo.

#### **4. Bestuur**

##### **4.1 Statenbrief Publiceren IBT beoordelingen gemeenten op de website van de provincie Utrecht**

CvdK Van Beek heeft de vragen van GroenLinks schriftelijk beantwoord. Desgevraagd laat mevrouw Boelhouwer weten dat de vragen afdoende zijn beantwoord. Dit punt behoeft dus geen bespreking.

##### **4.2 Memo van de Statengriffie betreffende startnotities en kadernotities**

Onder meer door de PvdA is eerder aangekaart of er niet met startnotities gewerkt moet gaan worden. Er blijkt al een notitie uit 2010/2011 te liggen. De heer Van Muilekom laat weten dat de PvdA hier prima mee uit de voeten kan.

In de memo staat dat startnotities binnen de commissie besproken worden en niet in PS. In startnotities zou een probleemschets moeten komen, een werkwijze, hoe er wordt geparticipeerd en met wie, procesregie, klankbord, enzovoort. Het is belangrijk om goede kaders mee te geven aan GS. De PvdA wil dit in PS vaststellen en niet alleen bespreken in de commissie.

De heer Westerlaken is blij met de notitie, er is een goede uitleg over startnotities en kadernotities. Het CDA kan zich erin vinden dat een startnotitie in de commissie eindigt en een kadernotitie in PS. Een startnotitie geeft alleen een richting aan voor een werkwijze en bij een kadernotitie stellen PS vast binnen welke kaders GS beleid moet voorstellen aan PS. Spreker is niet van mening dat startnotities in PS moeten worden vastgesteld, ze zouden in de commissie besproken en vastgesteld moeten worden.

De heer Van Muilekom memoreert de bespreking van zojuist van Maarsbergen en de manier van participeren. Het zou prettig zijn als er, gezien het vraagstuk dat op tafel ligt, een helder verhaal komt. Er wordt steeds meer met bewonersgroepen en met initiatieven uit de samenleving gewerkt. Daarom wil zijn fractie dit vaststellen in PS. In de commissie maakt men geen afspraken. Het is dan aan PS wat er met de in de commissie gemaakte opmerkingen wordt gedaan.

De heer Schaddelee vraagt hoeveel tijd de heer Westerlaken ziet tussen een startnotitie en een kadernotitie. Er is soms een discussie in de commissie over een startnotitie waarbij er min of meer een uitspraak komt over wat wordt meegegeven aan kaders voor dat beleidsterrein. Als de heer Westerlaken meent dat dit in een kadernotitie hoort die binnen twee maanden na de startnotitie

moet worden opgesteld, dan volgt spreker die lijn ook. Zo niet, dan is hij het eens met de PvdA om de startnotitie duidelijk af te concluderen met elkaar en dat gebeurt in PS.

De heer Westerlaken sprak niet over het niet vaststellen van een startnotitie, maar over waar dit gebeurt en dat is in de commissie. Dit zou niet in PS hoeven. Naar aanleiding van het voorbeeld van de heer Van Muilekom verwijst hij naar de definitie: 'een startnotitie heeft het kader van een probleemstelling en een plan van aanpak, verkenning en procedure, bij het begin van het beleidsproces of in een fase van een langdurig beleidsproces'. Binnen de commissie wordt gezegd wat men van het probleem vindt en wat het plan van aanpak moet zijn. Dan moet ook afgesproken worden hoe lang het mag duren voordat een kadernotitie door PS wordt vastgesteld.

Mevrouw Vlam vindt het helder dat alles op een rij is gezet. Het is goed om te kijken naar de praktijk van de afgelopen jaren. Als er echt zwaarwegende onderzoeken of startnotities waren, bijvoorbeeld rond de Omgevingsvisie, dan stelden PS de startnotitie vast. Zij vraagt of het onderscheid tussen startnotitie en kadernotitie zo strak gehanteerd moet blijven. Op basis van de afgelopen jaren zou gesteld kunnen worden dat er een startnotitie of kaderstellende notitie is en er is een besluit dat wordt genomen. Als PS een besluit nemen over het vertrekpunt bij een nieuw onderwerp of een onderzoek, dan is duidelijk dat men vanuit hetzelfde vertrekpunt werkt.

Tweeëneuhalf jaar geleden is een nieuw systeem gestart betreffende de werkwijze. Wellicht kan de werkgroep nu dit punt tegen het licht houden op basis van de ervaring van de laatste jaren.

Het werd de heer Ubaghs, na lezing van de stukken van de commissie Balemans voor dit agendapunt, eindelijk duidelijk. Deze middag ontstond er echter een discussie over bouwstenen en toen raakte spreker de weg weer kwijt. Hij vraagt zich af of dit incidenteel was, of het zo is dat alleen het Groene Hart bouwstenen heeft of dat dit ook een plaats in het hele verhaal gaat krijgen. Spreker zou hier graag meer duidelijkheid over krijgen.

Mevrouw Boelhouwer vindt de notitie helder en het onderscheid tussen startnotitie en kadernotitie eveneens. Haar fractie kan zich vinden in het voorstel. Het kan inderdaad nuttig zijn om zowel een startnotitie als een kadernotitie te hebben. Dit hoeft echter niet altijd het geval te zijn.

De heer Hoefnagels vindt het stuk duidelijk en meent dat het goed is om dit naar GS te communiceren aangezien GS fouten hebben gemaakt met betrekking tot bijvoorbeeld kadernota of startnotitie. Spreker verzoekt de griffier om dit helder te maken gezien de afwezigheid van het college bij dit agendapunt en verzoekt de griffie om dit in de gaten te houden.

De heer Hoefnagels meent dat nagedacht zou kunnen worden over de aanvulling van mevrouw Vlam. Hij doet het verzoek om eenzelfde soort notitie op te stellen voor kadernota's. De afgelopen maanden worden er regelmatig kaders vastgesteld door GS die ter informatie naar de Staten worden gestuurd. D66 ziet dit niet als kaders die door de Staten zijn vastgesteld en meent dat de Staten zich er niet aan hoeven te houden. In de vorige MME-vergadering was dit bijvoorbeeld het landbouwverkeer en de oversteekbaarheid fauna (dit werd als notitie gebracht maar was overduidelijk een kader). In de beantwoording op vragen van D66 op een onderwerp dat deze avond stond geagendeerd, de meicirculaire, kreeg spreker als antwoord dat er een kadernota Begrotingen 2015-2019 was vastgesteld door GS. De heer Hoefnagels heeft deze niet ontvangen. In de kadernota 2012-2015 stond iets anders dan wat er in de meicirculaire stond. Ook daar is een kader vastgesteld door GS. Spreker vraagt aandacht voor het duidelijk maken aan GS dat de Staten de kaders vaststellen en niet GS.

In reactie op de vorige spreker geeft de heer Schaddelee aan dat dit ook gezegd kan worden over startnotities. Soms worden door GS dingen gestart zonder dat er een startnotitie is geweest. Deze middag was er in RGW een discussie over de aanpak van agrarisch vastgoed. In het verleden is hier wel over gedebatteerd maar de Staten hebben nooit op een startknop gedrukt terwijl er deze middag

een soort informatiebrief kwam waarmee een behoorlijk omvangrijk en ingrijpend traject wordt gestart.

Over het idee van mevrouw Vlam zou nagedacht kunnen worden. Dan zou men moeten accepteren dat er soms een wat magere kadernotitie komt, waarbij alleen de probleemanalyse wordt besproken. Er zou wel wat ruimte moeten zijn. Soms moet een commissie kunnen zeggen dat een startnotitie over een zo omvangrijk onderwerp gaat, dat er behoefte is om er in PS moties over uit te wisselen.

De heer Van Muilekom vraagt of de heer Schaddelee meent dat een Statencommissie besluiten neemt.

De heer Schaddelee bevestigt dit en noemt als voorbeeld het vaststellen van een eigen verslag.

Het wordt problematisch als men GS aan het werk zet voor de komende twee jaar met iets wat eigenlijk een kadernotitie is maar waar toevallig startnotitie boven staat. De vraag is dan hoe een gewogen stemming verloopt als de grootste partijen, D66 en VVD, met één persoon aanwezig zijn in de commissie, terwijl misschien SP, ChristenUnie en PvdD met drie personen aanwezig zijn.

De heer Westerlaken denkt dat het mogelijk is om niet te star met de begrippen om te gaan. Wel moet goed gekeken worden naar welke rollen PS en GS vervullen. Spreker sluit zich aan bij de heer Hoefnagels en benadrukt dat er goed moet worden opgelet dat de Staten de kaders stellen. Een startnotitie is niet een kaderstellend stuk en daarom twijfelt spreker of dit in PS moet worden vastgesteld. Men moet hier wel op toezien, anders verdwijnt het duale karakter van het systeem.

Volgens de heer Boer heeft het duale systeem hier weinig mee te maken.

Op het moment dat er met een startnotitie gewerkt gaat worden, durft men het niet aan om in één keer een kadernota te schrijven, dus er zijn blijkbaar meer onzekerheden dan normaal. Een dergelijk stuk, dat met veel onzekerheden aan elkaar hangt, wordt naar de commissie gestuurd om er iets mee te doen. Maar dat mag niet in de commissie, dat moet in PS gebeuren want daar wordt beslist. Spreker vindt het principieel onjuist om een dergelijk stuk standaard in het luchtledige te laten hangen na de commissievergadering. Het zou naar PS moeten gaan, tenzij ergens besloten wordt dat het niet hoeft omdat een simpel stuk is dat door kan. Zijn fractie meent dat het een kwestie is van ja, tenzij nee.

Mevrouw Hoek stelt dat er in commissies geen besluiten worden genomen. Er is sprake van een adviserende rol voor de besluitvorming in het volgende orgaan, bijvoorbeeld gemeenteraad of Staten.

De heer Poort licht toe dat de notitie geen ander doel had dan de commissieleden voor te houden wat

voorgangers in het verleden hebben besloten. Er werd al aan gerefereerd dat in een commissie geen besluiten worden genomen, er zal waarschijnlijk deze avond geen besluit worden genomen om dit anders te gaan doen. De griffie laat de inbreng op zich inwerken en zal bekijken of bijvoorbeeld een fractievoorzittersconvent of een presidium zich kan buigen over de vraag of er een iets andere invulling moet komen van startnotities, kadernotities, bouwstenen et cetera. De griffie zal vervolgens met een voorstel komen dat, in het uiterste geval, in de Staten zal moeten worden vastgesteld.

De voorzitter denkt dat dit naar het presidium zal gaan, daar heeft het eerder gelegen.

Mevrouw Vlam oppert het idee om dit voorbereidend voor te leggen aan de werkgroep gericht op de huidige werkwijze, die in het begin van deze Statenperiode in het leven is geroepen.

Mevrouw Boelhauer was ook aanwezig bij de betreffende presidiumvergadering. Er is toen geconcludeerd dat het verstandig is om de inbreng van de commissie van deze avond te horen en het dan ter bespreking aan het presidium voor te leggen. Misschien moeten de opmerkingen over een eventuele hervatting van de werkgroep daarbij meegenomen worden, al zal naar voren worden gebracht dat die werkgroep ook bemenst zal moeten worden.

De heer Hoefnagels herinnert eraan dat zojuist twee uur en drie kwartier gesproken is over een onderwerp waar iedereen zeer mee begaan was. Over tien aanbevelingen en een memo over hoe GS



daarmee wilde omgaan heeft de voorzitter gevraagd of de commissieleden ermee konden instemmen. Daar heeft de commissie positief op geantwoord. Dat is niet een besluit. Er zijn notities waar GS, soms noemt men het startnotities en soms niet, even van de commissie wil weten of die ermee akkoord gaat. Dat hoeft dan niet per se naar de Staten. Spreker pleit ervoor om niet te zeer de focus te leggen op het alles naar de Staten brengen. Soms is het zo dat ergens al over gesproken is en dat het prima is dat een stuk als sterstuk naar de Staten gaat. Dan wordt het op dat moment wel vastgelegd. Niet overal hoeft twee keer over gesproken te worden.

De voorzitter rondt de bespreking van dit punt af.

**5. Ter informatie**

**5.1 Statenbrief meicirculaire 2017**

**5.2 Memo GS gedeputeerde Pennarts-Pouw betreffende klachten Vd Groep&zn**

**5.3 Ingekomen brief Ondernemingsvereniging IKG aan gemeente Gorinchem Herindeling Alblasserwaard-Vijfheerenlanden**

**5.4 Memo GS gedeputeerde Verbeek-Nijhof betreffende verbeteren leesbaarheid en informatiewaarde P&C documenten**

**6. Sluiting**

Niets meer aan de orde zijnde, sluit de voorzitter de vergadering.